

Bibliopolium

Recensio

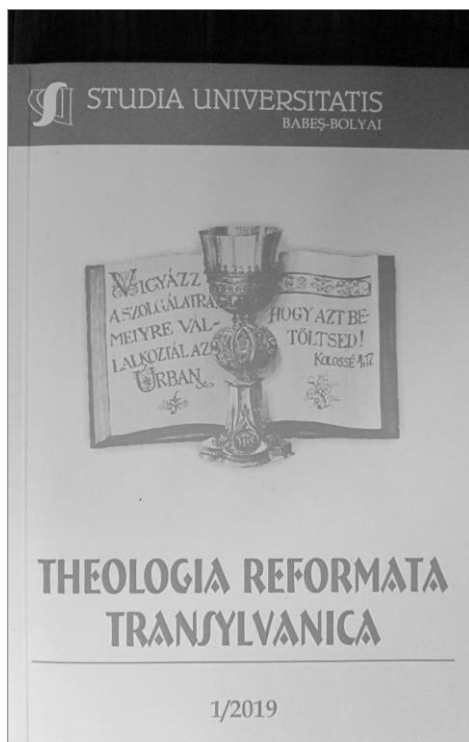
Studia Universitatis Babeş–Bolyai, Theologia Reformata Transylvanica

LXIV. (2019/1), ISSN 1582-5418, Online-ISSN 2065-9482, 326 old.

A *Studia Universitatis Babeş–Bolyai, Theologia Reformata Transylvanica* 2019/1-es száma a Debreceni Református Hit tudományi Egyetem (DRHE) docen sének, dr. Bodó Sárának 60-ik szüle tésnapja alkalmából látott napvilágot. A köszöntő sorokat dr. Molnár János jegyzi a szerzők, a munkatársak, a ta nártársak és a tanítványok nevében, és ismerteti az ünnepelt tanártárs tudom ányos munkásságát és sokoldalú te vékenységét. A DRHE keretében vég zett oktatói munkája mellett Bodó Sára a Babeş–Bolyai Tudományegyetem Re formátus Tanárképző és Zeneművé szeti Karán is vállalta a kórházi lelki gondozás oktatását, illetve a betegek és öregek lelkigondozása, a valláspszichológia és a gyász lelkigondozása tár gyak oktatását, továbbá a konzulensi feladatokat is az Ekumene Doktori Is kolában.

Az emlékszám tizennyolc tanul mányt és három könyvismertetést tar talmaz. Az első tizenegy tanulmány *A gyakorlat* fejléc alatt sorakozik.

Kocsev Miklós: *Közösség és egyén a vál tozás kihívásaiban. Behatárolt időutazás re formátus lelkülettel* (10–28. old.). A szer ző és az ünnepelt tíz év különbséggel életre szóló tanulmányi továbbképzé sen vett részt a hollandiai Kampeni Teológiai Egyetemen (Theologische

Universiteit Kampen, Oudestraat). Közös és egyéni utakon jártak, de ugyanazt a célt szolgálták. Kocsev Miklós hollandiai tapasztalatai alapján három témakört, három kimagasló teológus munkásságát ismerteti: *A gyülekezet mint tanuló közösség* – K. A. Schippers (1925–1997); *A gyülekezeti közösség lehetőségei* – Jan Hendriks (1933–2016); *Az egyház léte mint kihívás egy agnosztikus korban* – Gerard Dekker (1931–2017).

Kiss Jenő: *Die Kontextuelle Theorie und ihre Relevanz für die Seelsorge an Menschen mit einer Bleibenden Behinderung* (27–49. old.). Ez a tanulmány a lelkigondozás kontextuális megközelítésének kérdéskörével foglalkozik. Kiss Jenő a Barthéle teremtésteológia és antropológia segítségével vezeti fel az emberi relationalitásra vonatkozó meglátásait, ezután pedig az olyan fogyatékosokra irányítja az olvasók figyelmét, akik sérültségük miatt csak korlátozott adásra képesek környezetük irányában, és inkább képesek mások adására szorulnak.

Barnóczki Anita: *Elcsérelt narratívák – Gondolatok a szegényről a Gen 1–3 alapján* (50–64. old.). A szerző ezt állapítja meg *A legáltalánosabban legszemélyesebb téma* alcím alatt: „A szegény általánossága jól érthető, amikor a Szentírás első lapjait olvassuk, hiszen a bűneset utáni első jelenség, ráadásul az Ige maga is felhívja a figyelmet jelentőségére, mikor kiemeli, hogy a bűneset előtt nem volt jelen (Gen 2,25). Első, ősi, átható és meghatározó jelenség és élmény a szegény, amelynek kiterjedtségét, hatását, következményeit sok helyen olvashatjuk.” (51. old.) A tanulmány további alcímei: *Az emberlét eredeti alapnarratívájának néhány részlete, avagy a „mihez képest”*; *A „más narrativa”*; *A szegény és a rejtőzködés*; *A szegény narrativa*; *A Szentháromságból fakadó új narrativa*; *Összegzés*.

Horváth Levente: *Trinitárius és inkarnációs koordináták közé buzalozott paradox modell a kontextuális lelkigondozásban* (65–80. old.). A szerzőt Bodó Sára *Gyászidőben. A gyászolók lelkigondozásának lehetőségei* című munkája inspirálta a tanulmány megírására. „Ahhoz, hogy dr. Bodó Sára professzor asszony

tiszteletére szólhassak és egyben őhozá is intézhető legyen a szavam és tiszteletem, ahhoz nem kevesebbre, mint arra van szükségem, hogy Istenhez hitelen és személyesen szólhassak. Minden ilyen átgondolt és precízre csupaszított szó par excellence Istenhez intézett szó, és a jubileumot ünneplő személyéhez is fog szólni egyben. Akinek személye és személyisége egyediként és közösségleg hangsúlyos, noha azon túlmenően, és nem kevésbé jelentősen értékelt tudományos kutató és tudományos munkát folytató is egyben.” (69. old.)

Simon János: *Mártírok, áldozatok, túlélők. Vizsgálódás a szenvedés és identitásformálódás kérdésében* (81–99. old.). A szerző a következőket fogalmazza meg írása elején: „E tanulmányt Bodó Sárának ajánlom, aki szerint az áldozatokra való fokozott odafigyelést »mi, keresztyének hoztuk be a világba«. [Ez a kijelentés Bodó Sára egyik előadásán hangzott el, amelyet a Babeş–Bolyai Tudományegyetem Református Tanárképző Karán tartott – jegyzi meg a szerző a lábjegyzetben.] A vizsgálódás elején pedig az olvasó elé tárok valamit abból, ami a szenvedés és identitásformálódás kapcsolatának elemzésére indított: egy vallomást gyermeki éveimről, majd egy párbeszédet, amelynek néhány évvel ezelőtt, már felnőttként voltam részese.” (82. old.). A tanulmány alcímei: *A szenvedés és a szenvedés feloldásának problematikája (Teodicea a mában)*; *A kortárs kultúra mint a szenvedéssel kapcsolatos nézetünk alakítója*; *A keresztyén tradíció mint a szenvedéssel kapcsolatos nézetünk és identitásunk alakítója*; *A differenciálás igénye: túlélő, áldozat, mártír*.

Pál Tünde: *Egy bosszú távni küldetés: a Hármaskötél Családközpont bemutatása* (100–117. old.). A tanulmány a sepsiszentgyörgyi Hármaskötél Családközpont létrehozásának indítékait és előzményeit, valamint az ezekhez kötődő programokat ismerteti, majd perspektívákat keres a jövőre nézve.

Sándor Szilárd: *Néhány lelkigondozói szempont a türelem fogalmi megközelítéséhez* (118–135. old.). Szerző ezt írja tanulmánya bevezetésében: „A türelem fogalmának lelkigondozói megközelítése kihívás, de egyben lehetőség is. Olyan kihívás, amelyet a földi élet végességének a tudatában sosem lehet befejezni, de egyben olyan lehetőség is, mint amely új utakat tár fel a lelkigondozói szolgálatban. Tapasztalataink alapján a türelemnek nincs lezárt, végérvényes fogalmi meghatározása, hiszen ez a lelkigondozói eseteknek megfelelően és gyakran az adott helyzetben belül is változhat.” (119. old.) A tanulmány erőssége abban áll, hogy bemutatja a türelem erkölcsi vonatkozásait, kapcsolati kereteit és határait, rendszerszemléletű és relacionális etikai megközelítést.

Király Lajos: *A zene hatása az értelmi és az érzelmi intelligenciára* (136–149. old.). A tanulmány szerzője azt vizsgálja, hogy a zene milyen általános és specifikus hatással van az ember érzelmvilágának jó irányba való haladására. A zene a kreativitás egyik pozitív eszköze, amely erőteljesen hat az ember intelligenciájára, érzelmi és értelmi világára. A tanulmány alcímei: *A kreativitás és az öröklődés; Az imagináció többet ér, mint a tudás; A Mozart-batás. A logikai gondolkodás serkentése; A zene biológiai alapjai és a komponálás.*

Németh Dávid: *A világgép és a világszemlélet megkülönböztetése a valláspedagógiában* (150–184. old.). Németh Dávid ezekkel a gondolatokkal kezdi tanulmányát: „A mai gyermekek nemcsak az iskolában, hanem ismeretterjesztő gyermekkönyveket lapozva is bőséggel találkozhatnak természettudományos ismeretekkel. Ezeknek egy része a természet érdekességeibe enged bepillantást, a hétköznapi megfigyelő szemével elrejtett tényeket és folyamatokat mutat be, más részüknek oknyomozó jellege van, a jelenségek eredetének kérdésére igyekeznek választ találni.” (150. old.) A *Komplementaritás* cím alatt az alábbi hasznos sorokat olvashatjuk: „Ügyelni kell [...] arra, hogy ne csupán a preferált nézőpontból fogalmazódjanak meg a fiatalokban kritikai kérdések a másik nézet irányában, hanem legalább ugyanolyan erővel és őszinteséggel kapjanak helyet önkritikus, ill. önreflexiós kérdések is. Csak egy differenciált teológiai látásmód lehet méltó komplementuma a természettudományos világgépnek, és csak egy jól megalapozott tudományos világgép méltó a komoly teológiai reflexióra. Mindazonáltal a komplementáris gondolkodás értelmében folytatott párbeszédnek alapszabályként kell kezelnie, hogy a teológia természetétől idegen dolog, ha a természettudományok segítségével kívánja alátámasztani megállapításait, vagy önmaga védelmében természettudományos nézeteket támad, és ugyanígy a természettudományoknak sem feladata, hogy megállapításaik megfogalmazásakor teológiai nézetekre legyenek tekintettel, de az sem tartozik hatáskörükbe, hogy megállapításaikat

teológiai nézetek bírálataként propagálják.” (177–178. old.)

Fekete Károly: *A húsvét homiletikuma* (185–191. old.). A Szentírás, hitvallásaink, egyházi atyáink és a mi keresztyén felfogásunk és bizonyágtételünk szerint, az evangélium és hitünk középpontja: Jézus Krisztus kereszthalála és feltámadása. A szerző ennek tudatában beszél a húsvét örömezenetéről és annak homiletikai vonatkozásairól. „Húsvétkor nem az ember a főszereplő a maga vallási-hitbeli problematikájával, hanem a halálon győzedelmes Krisztus. Amennyiben Krisztus a halálban maradt volna, nem tehetett volna minket részeseivé a halálával szerzett igazságnak. Igencsak figyelemre méltó gondolatmenet ez ma, amikor annyira emberközpontúan gondolkodunk.” (187. old.)

Siba Balázs *Money Matters in Pastoral Vocation – An Empirical Study* (192–205. old.) című tanulmánya 33 református lelkésszel végzett kutatásának az össz-szegzése. Siba Balázs arra mutat rá, hogy a lelkészek ambivalens módon viszonyulnak a pénzhez, és ez dilemmák és megfelelési kényszerek forrása.

A tanulmányok második tömbjét alkotó négy tanulmány a biblikumot képviseli *Az Írás* fejléc alatt.

Kustár Zoltán: *A „nagy felsőhajtás zsoltára”. A Zsolt 124 magyarázata* (206–220. old.). „A 124. zsoltár a zarándokzsoltárok kedves, közvetlen hangvételű, bizalmat és hitet sugárzó gyűjteményébe tartozik. Bár a költeménynek az élénk színekkel ecsetelt korábbi veszélyek adnak némi komor színezetet, összességében mégis a hálaadás, a bizalom és a feltétlen Isten-magasztalás dominál benne. Ez a zsoltár és

annak üzenete különösen is alkalmas tehát arra, hogy életünk kiemelt fordulópontjain visszatekintsünk, és hálát adjunk vele az Úrnak oltalmáért, szabadításáért, gondviselő szeretetéért.” (206. old.) Kustár Zoltán tanulmányának pontjai: *Metrum; Műfaj, szerkezet; Történelmi háttér, datálás; A Zsolt 124 a zarándokzsoltárok gyűjteményében; Magyarázat; Összefoglalás.*

Kókai-Nagy Viktor: *Diakónia az Újszövetségben* (221–234. old.). A második századtól kezdve a Jeruzsálemben megválasztott hét férfit tekintették az első diakónusoknak, akik a szeretetszolgálat feladatának végzésére kaptak megbízást, hogy az apostolok teljesen az igehirdetés szolgálatára tudjanak összpontosítani. A hét megválasztott diakónus közül István és Filep részt vett az igehirdetésben is. A jeruzsálemi gyülekezet diakóniai intézménye a görög gyülekezetekben is elterjedt. Fébé személyében már a női diakonátussal is találkozunk az Újszövetségben. A tanulmány a következő sorokkal záródik: „A közösségben a karizmák és a tisztségek együvé tartoznak: a karizma valódisága csak a szolgálattal bizonyítható, autoritása pedig csak a szolgálónak lehet, amikor szolgálatát végzi. Ugyanakkor ez mégsem jelenti azt, hogy a szolgálattelévő személye teljességgel elhanyagolható, hiszen fontos volt kapcsolata az őt küldővel és viszonya a címzettekhez. Noha az igaz, hogy feladata főképpen az üzenet pontos átadásában áll, de – és ez már az ókorban is elvárás vele szemben – meg is kell tudnia magyarázni az általa közvetített üzenetet, és alkalmaznia is – amennyiben szükséges – az adott helyzetre. A diakónus volt az a követ,

aki nemcsak továbbadta a rábízottakat, de kifejtette annak lényegét, és át is ültette a gyakorlatba.” (232–233. old.)

Lészai Lehel: *Jézus missziójának célja* (235–247. old.). Jézus tanítványai küldetésben vesznek részt. Ez a küldetés missziói szolgálatot is jelent, ami a későbbiek során gyakori az egyházban. „A küldetés a keresztyén létnek nem csupán tetszőleges adaléka, hanem egyik alkotóeleme. Jézus pontosan körülírt paranccsal küldi ki tanítványait a szolgálatra. [...] A tanítványok kiküldetése szolgálatot is feltételezett, amely tevékenység több mindent ölelt magában, ezek között egyértelműen megjelenik az igehirdetés és a gyógyítás feladata.” (236. old.) Lészai Lehel tanulmányának alcímei – *Szolgálni; Igét hirdetni; Gyógyítani* – után egy viszonylag hosszú *Következtetést* olvashatunk, amely így záródik: „A szolgálat elsősorban igehirdetést jelent. A kiválasztás egyrészt az igehirdetésre nézve történik (Mk 3,14), a tanítványok pedig engedelmessé tesznek eleget ennek a feladatuknak (Mk 6,12 és 16,15.20). Csak Márk említi meg, hogy a prédikálás tárgya a megtérés (Mk 6,12). A szolgálat az igehirdetésen kívül gyógyítást is jelent. A gyógyítás jel volt, amely Isten országának megérkezésére utalt.”

Németh Áron: *Prófétai emóciók. Megjegyzések az ószövetségi prófétaság antropológiai aspektusaihoz* (248–262. old.). Ez a tanulmány a bibliai érzelmek kutatás területén belül a profétai emóciókra összpontosít. A prófétaság intézményének, a profétai iratoknak, és a proféták személyének antropológiai megközelítése, és ezen belül a profétai emóciók érintése nem új keletű az Ószövetség-kutatás történetében. A 19.

században jelentkezett történetkritika leváltotta a korábbi elképzeléseket, és egyre inkább felerősödött az a nézet, hogy a proféták nem saját akarat nélküli eszközök, „hanem önálló személyiséggel, saját tudattal és érzelmekkel rendelkező inspirált emberként vesznek részt Isten munkájában”. (249. old.) A tanulmány következtetéseivel végén azt olvashatjuk, hogy hangsúlyos a proféták érzelmeinek szociális dimenziója is, amely alapján „a profétai tisztához és a profétai küldetéshez kapcsolódó emóciók olykor szimpátiaként, máskor szimbólumként írhatók le”.

A tanulmányok harmadik tömbje három egyháztörténeti tanulmányt tartalmaz *A történelem* fejléc alatt.

Bátoriné dr. Misák Marianna: *Egyházi-világi hatalmi harc Zsarnay Lajos szemével* (263–273. old.). A bevezető sorok a tanulmány tartalmába adnak betekintést: „A protestáns egyházakon belül az egyházi és világi küzdelem a 18. század végére egészen élesen jelentkezett. Épp akkor, amikor az egyházak helyzete enyhülni látszott, a Tiszántúli Egyházkerületben csaptak fel a lángok. Munkánkban, egy rövid történeti áttekintő után, azt vizsgáljuk, hogy mennyire volt ez jellemző elsősorban a Tiszáninneni Egyházkerületben, illetve hogyan látta mindezt, vagy miként vélekedett minderről Zsarnói Zsarnay Lajos, 19. századi tiszáninneni püspök.”

Lukács Olga: *A katakombafestmények mint „vizuális prédikációk” értelmezése* (274–288. old.). Történelmünk során még a keresztyénségen belül is különböző nézetek alakultak ki az ikonok tekintetében. A keleti egyház értelme-

zése szerint, a képi ábrázolás egyenesen a keresztyénség lényegéből fakad. Reformátoraink a második parancsolat szigorú tilalma alapján foglaltak állást az ikonok ellen. Napjaink ökumenikus világában is vitatott kérdés a „szentképek” használata. Az ószövetségi nép számára tiltott volt a képi ábrázolás, és csak a díszítőelemek használata volt megengedett. A katakombák kialakítása Kr. u. 150 körül kezdődött és az 5. századig tartott. Ezek nemcsak temetkezési helyek, hanem menedékhelyek is voltak a keresztyénülözések alatt. A katakombák első képes ábrázolásai a 2. század végéről származnak. A katakombák művészete tulajdonképpen „dogmatikai művészet volt”, ugyanis a falfestmények tárgya többségében megfelelt a szentírási szövegeknek, s ugyanakkor kiemelkedő szerepe volt a szimbolikus nyelvnek. Ez mindenekelőtt azért volt szükséges, hogy „a közvetlenül nem ábrázolható igazságok is kifejezhetők legyenek a művészet eszközeivel” (284. old.). A katakombaábrázolások a „nonverbális prédikáció” eszköztárához tartoztak.

Püsök Sarolta: *Hogyan kerültek kalotaszegi varrottások a királynő kepengéjébe?* (289–311. old.) Bevezetésképpen a szerző azt árulja el, hogy miért éppen egy kalotaszegi nagyasszony életét eleveníti fel a Bodó Sára köszöntésére szánt tanulmányában: „Sokat töprengtem azon, hogy az engem jelenleg foglalkoztató kérdések közül mi lenne az, amelyet Bodó Sára tiszteletére ajánlhatnék. Aztán előjöttek a kedves pillanatképek, az olvasottsága, az önfeláldozó szolgálatkészsége, amellyel egyetemi katedráról és távoli vidékek

egyházi közösségeiben hirdeti a Biblia nagy titkait és az élet apró csodáit. Eszembe jutott a szép iránti fogékonysága, a debreceni lakásának nőies, üde tisztasága, ahol egyik decemberben először láttam pillekönnyű csipkeangyalokkákat a karácsonyfán. Gondoltam, talán örömmel tekintene bele egy olyan hajdanvolt nő élettörténetébe, amely a református életeszmény ragyogó tükré.” (290. old.) Gyarmathy Zsigáné Hory Etelka helye a kalotaszegi nagyasszonyok között van. Életét és kimagasló tevékenységét Püsök Sarolta tanulmánya három kérdéskör ismertetésében vázolja: protestantizmus és társadalmi szerepvállalás, a papi családok művelődéstörténeti szerepe, valamint Gyarmathy Zsigáné Hory Etelka példaértékű önkéntes feladatvállalása.

Az emlékszám végén Lukács Olga könyvismertetéseit olvashatjuk: Püsök Sarolta: *Az Írás vonzásában (Biblikai tanulmányok)*. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca 2017, 232 old., ISBN 978-66-37-194-8, <https://doc-player.hu/107962613-Pusok-sarolta-az-iras-vonzasabanteologiai-tanulmanyok.html>; Maria Ștefănescu: *Dicționar român–englez de termeni religioși creștini (Romanian–English dictionary of religious terms)*. Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca 2017, 251 pages, ISBN 978-606-17-1277-4; Somfalvi Edit: *A gyermekkori szorongás oldása bibliai történetekkel*. Demax Művek Kft. Kiadó, Budapest 2017. 187 old., ISBN 978-963-89272-3-1 (312–321. old.).

Bányai László